

به نام خدا

موضوع: گستره روانشناسی

مقدمه

سوال هایی که در روانشناسی مطرح میشود با همه جوانب زندگی آدمی سر و کار دارد. مثلاً می‌پرسیم شیوه فرزند پروری والدین شما چه اثری در شیوه فرزند پروری خود شما دارد؟ آیا مردان هم میتوانند به خوبی زنان از نوزادان مراقبت کنند؟ آیا میتوانید در خواب هیپنوتیسمی تجربه تلخی رو با جزییات بیشتری به خاطر بیاورید؟

روانشناسان به کمک آزمایش هایی سعی میکنند به این پرسش ها و پرسش های بسیاری از این گونه پاسخ دهند.

با توجه به اینکه روانشناسی بر بسیاری از وجوه زندگی ما اثر میگذارد، شایسته است حتی کسانی که در پی کسب تخصص در این رشته نیستند آگاهی مختصری از این دانش داشته باشند. در قسمت اول این مجموعه قرار هست درباره تعریف و گستره روانشناسی صحبت کنیم.

گستره روانشناسی

روانشناسی را میتوان اینگونه تعریف کرد: **بررسی علمی رفتار و فرایندهای ذهنی.** این تعریف، موضوعهای بسیار متنوعی را در بر میگیرد. در ادامه چند مثال برای فهم بهتر از موضوع میزنیم:

آسیب مغزی و بازشناسی چهره ها: در مواقعی پیش میاد که فرد دچار آسیب مغزی میشود، اما فقط بخش معینی از مغز آسیب دیده و در نتیجه فقط بخش خاصی از رفتار فرد دچار تغییر میشود و شخص از جهات دیگر سالم به نظر میرسد. نمونه هایی از این حالت را در افرادی میبینیم که به علت آسیب ناحیه ی معینی از نیمکره راست مغز قادر به بازنشانی چهره افراد آشنا نیستند، اما از سایر جهات رفتار تقریباً بهنجار دارند. مورد مشهوری از این نابهنجاری را که **ادراک پریشی چهره ای** نامیده میشود، اولیور ساکس در کتابش با عنوان ((مردی که زنش را به جای کلاه گرفته بود)) توصیف کرده است. در مورد دیگری مردی به پیشخدمت شکایت کرده که کسی به او خیره شده و پیشخدمت در پاسخ گفت که او در واقع به تصویر خودش در آینه نگاه میکند (فرد در تشخیص چهره خودش هم با مشکل مواجه شده است). از این گونه موارد میتوان مطالب زیادی درباره طرز کار مغز آموخت، به عنوان مثال میتوان گفت که برخی از کارکردهای مغز، مثلاً بازشناسی چهره ها، موضع معینی در بخش خاصی از مغز دارند.

نسبت دادن ویژگی ها به افراد: تصور کنید در فروشگاه شلوغی شاهد صحنه زیر بودید، فردی که برای یک سازمان خیریه پول جمع آوری میکند به سوی یکی از مشتری های فروشگاه میرود و درخواست کمک برای خیریه را میکند، و مشتری مبلغ پنجاه هزار تومان در اختیار مسئول جمع آوری خیریه میگذارد. آیا میتوان گفت که این شخص آدم خیری است یا اینکه باید گفت حضور انبوه تماشاگران سبب شد او مبلغی به عنوان کمک بپردازد؟ با توجه به آزمایش هایی که به منظور بررسی موقعیت هایی از این دست طراحی و اجرا شده اند اینطور به نظر میرسد که بسیاری از مردم این مشتری را آدم خیری به شمار می آورند. به این ترتیب هر وقت از ما بخواهند قضاوت کنیم که رفتار خاص فرد معینی حاکی از ویژگی معینی در خود شخص است یا ناشی از قرار گرفتن در موقعیت خاصی است، معمولاً ناخودآگاه رفتار را به خود شخص نسبت میدهیم و نه به موقعیتی که شخص در اون قرار دارد (هر چند برخی فشارهای موقعیتی ممکن است چنان شدید باشند که سبب شوند اکثر افراد به شیوه ای قابل پیش بینی عمل کنند)

یاد زدودگی کودکی: اکثر بزرگسالان میتوانند رویدادهایی را از نخستین سال های زندگی خود به خاطر آورند، اما این کار فقط تا حدودی امکان دارد و تقریباً هیچکس قادر نیست اکثر رویداد های سه سال اول زندگی خود را به خاطر آورد. رویداد مهمی مانند تولد خواهر یا برادر کوچکتان را در نظر بگیرید، اگر این واقعه پس از رسیدن شما به سن ۳ سالگی روی داده باشد ممکن است خاطره ای از آن در ذهن شما مانده باشد، و هر چه سن شما در زمان تولد آن برادر یا خواهر بیشتر بوده، احتمالاً خاطرات بیشتری را به یاد می آورید. اما اگر آن تولد قبل از ۳ سالگی شما روی داده باشد، و شما قادر به یادآوری خاطره ای از آن رویداد نیز باشید این خاطره بسیار مبهم است. این پدیده را **یاد زدودگی کودکی** میگویند.